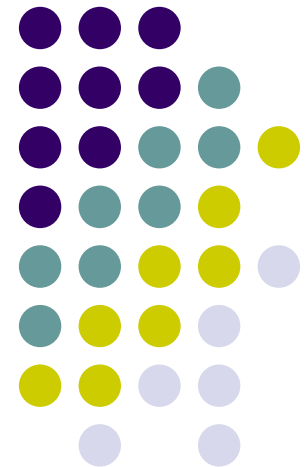

Mis motiveerib väikelapse ema töötama?

Marion Pajumets
Rahvusvaheliste ja
Sotsiaaluuringute Instituut

ettekanne WISE seminaril, 29. septembril, 2006

Miks oleks vaja emasid tööjõuturule?

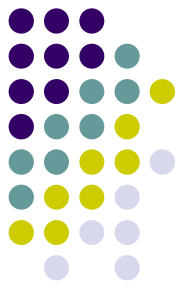
- **Majanduskasv** (u 10% aastas)
- **Demograafiline kriis** (rahvuse väljasuremine, maksumaksjate vähesus tulevikus)
- **Tööjõupuudus** (välisriikidesse on tööle läinud u 35 000 eestlast)

Uurimus:

- **Tellija ja uurimisküsimused**
- **Metodoloogia**
  - 20 paari väikelaste vanemaid, nii ema kui isa peavad töötamist oluliseks (erineva regionaalse, majandusliku, haridusliku taustaga)
  - Avatud intervjuud
  - Esilekerkinud mustrite rühmitamine

1. Põhjus - raha

1.1 Oma raha

Enesehinnang, võimusuhted partnerite vahel, sissetulek kui märk ühiskondlikust väärtustatusest.

Naine: See just nagu see emapalk annab nagu nii palju sellele **enesetundele** juurde, et sa oled, sa saad ennast nagu kuidagi noh **võrdväärse** tunda või kuidagi see on nagu, et tõesti et seda sinu tööd kodus ikkagi **hinnatakse** ka nagu millegina või et sellel on mingi **väärtus** onju et. Et tõesti see oli nagu hästi positiivne. Et kui ma Liiaga olin (kodune), siis ju seda ei olnud ja. Ja siis see nagu **häiris**, hakkas ikkagi **häirima** mingil ajal.

1.2 Raha perele

Majandusliku toimetuleku tagamine (**eluasemelaenud, autoliisingud, õppelaenud**)

Naine: Parem on, kui mõlemad (partnerid) töötavad. Või noh mis parem (naerab), **vältimatult** mõlemad töötavad. Et saaks nagu **asjad makstud.**

Tarbimine kui täisväärtusliku elu lahutamatu osa

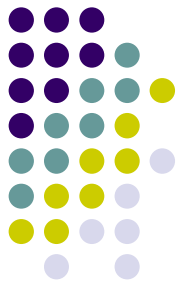
NB! Ostetud heaolu paradoks

Naine: Kui ma tahaksin (karjääri teha), siis ma tahaksin kindlasti kõrgema palga pärast. Tahaks ikka, et oleks seda **raha**. Käia reisimas ja võimaldada endale ikkagi neid **asju**. Et siia maani me oleme, jah, niimoodi elanud, et ega me ei...

Mees: Peost suhu.

Naine: Noh, ma ei ütleks nii. Me ikka oleme suutnud ikka piisavalt koguda seda raha, et me poes ei vaata ikkagi rahakotti, et mida me ostame. Ostukärru ma panen ikka seda, **mida ma tahan**.

Mees: Juustu hinda vaatad küll. Et noh päris kõike ei osta. Aga noh, jah, mõistuse piires. Et selles mõttes, kui ma tahan ikka vorsti saada, siis ma lähen ostan vorsti ja kui ma tahan sinki saada, siis ma lähen ostan sinki. Et noh, et teki seda dilemmat, et kas ma pean nüüd valima vorsti või.

2. Põhjus - vaheldus kodule

2.1 Lapse „pehme diktatuur”

Emarolli pingelisus (lapse eest hoolitsemine kui intensiivne töö)

Naine 1: Emaks olemine on **24 tundi ööpäevas, 7 päeva nädalas töötamine.**

Naine 2: Ma tõesti tundsin, et **ma ei jaksa** enam niimoodi, ma **jooksin ainult temal järel.**

Naine 3: Töötades saan ma kasvõi lihtsalt **välja. Kodust nagu välja.** Jah. Nagu jah, et ma ei pea (tööl olles) Katrina süles jalutama kogu aeg või ma tahan nüüd süüa teha ja ma praegu ei saa. Noh, **ma ei pea nagu mõtlema nagu talle**, vaid ma saan nagu **ise seda teha, mida ma hetkel tahan.** Või noh. Siin ma pean ju kogu aeg pean **temaga arvestama**, millal ma saan süüa teha, millal ma saan poodi taga minna, et noh, nüüd ta on väsinud, nüüd ta tahab magada, nüüd me läheme õue. Ma **kogu aeg arvestan oma päeva tema järgi.** Seal ma lihtsalt lähen ja olen, noh teen hetkel seda liigutust, **mida tahan.**

Palgatöö kui ühiskonna poolt heaks kiidetud võimalus saada ,oma aega' ja ,puhkust'

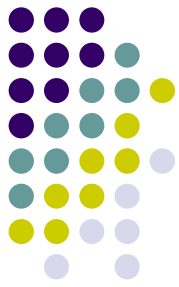
Töö ja puhkusega seonduva emotsionaalse tunnetuse ümberpöördumine (Arlie Hochschild, 1997, Time Bind)

Naine 1: Minu jaoks on see (tööl veedetud aeg) **vaba aeg**, jah. Selles mõttes küll. Ta on nagu meeldiv ja kasulik kuidagi koos.

Naine 2: Minu jaoks on see üks päev (tööl), see on **nagu puhkus** onju. Et mina olen muidu ju, ma olen ju **6 päeva järjest tööl** (kodus lapsega), et nüüd ma tulen linna, et minu jaoks on see **puhkus**.

2.2 Inimeste sekka!

Töö kui võimalus pääseda sotsiaalsest isolatsioonist (**erinevate inimeste ja teemadega tegelemise võimalus tööl**)

Intervjueerija: Aga kui te näiteks võidaksite mingi lotoga suurema summa, kas siis ikka mõtleksite tööle või kuidas siis oma elu seaksite?

Naine 1: Siis maksaksime laenu ära **ja ikka tahaks tööle minna**. Mul on **suhtlemisvaegus**. Ma ei kujuta ette, et kui näiteks lapsed käiksid lasteaias ja mina istuksin siin kodus... Ikka võiks mingi tegevus olla, ma ei kujuta ette, et ei käiks tööl.

Naine 2: tegelikult on suht raske kodus olla niimoodi. Ennast harjutada jälle, et **inimestest eemale** ja... Et see tekitab ikka **päris palju stressi**.

2.3 Rolliampluaa laienemise positiivne mõju naisele ja peresuhetele

Vaheldus kui rahulolu allikas

Naine 1: Et see (töötamine) on nagu minu enda nagu **vaimse tervise** seisukohalt ka **väga oluline** mulle. Et enne veel, kui ma ei saanud vahepeal üldse tööd teha ja ma olin kogu aeg Tristaniga, et siis ma muutusin üldse väga selliseks **õnnetuks ja närviliseks ja nõrgaks**. Et see (töötamine) on minu jaoks nagu **esmatähtis** samuti.

Naine 2: Ja kohe, kui ma poole kohaga tööle läksin, tegelikult oli jälle kohe **kõik hästi**. Siis oli nagu õhtul oli **hea meel koju tulla** ja ma **nautisin** seda kahte päeva nädalas, mis ma sain oma lapsega tegelikult kodus olla.

Naine 3: Pärast tööd lähen ma **jõle hea meelega** koju.

3. Põhjus - kaasatus ühiskonda

3.1 Lapsed ja perekond kui normist kõrvalekalle (raha ja asjade kultus / individuaalsete võimaluste ja tarbimise primaarsus meie ühiskonnas)

Naine 1: Vahel ma mõtlen kusjuures ka, et kas ma olen **mingi imelik** või et, ongi et kas ma olen **mingi jobu**, et mul need lapsed on. **Luuser**. Muud ei oska, teed lapsi (naerab).

Naine 2: Sellepärast (et nii palju lapsi on) me olemegi **ebanormaalsed** (naerab).

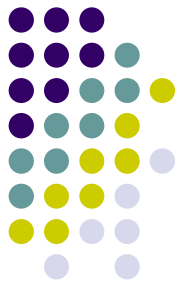
Intervjueerija: Te ütlete et olete ebanormaalsed, siis naerate selle peale. Ebanormaalne on tavaliselt halvustav termin?

Mees: Ei, aga tegelikult on suhtumine küll, et vaata, et **soodad** või umbes nii, et noh.

3.2 Ma tahan, et minust mingit kasu ka oleks

Soov ühiskonda teenida ja seeläbi seal aktsepteeritav staatus omandada

Vanemarolli madal väärtustamine ühiskonnas (**Sotsiaalse identiteedi teooria, Skevington ja Barker, 1989**)

Naine1: Enne Marta sündi tööl käisin et noh, ma käisin tõesti nagu mingist heategevusest, et noh, palk oli niivõrd väike, et mees maksis mulle peale, et ma seal käia saan. No et see oli niimoodi noh. Et tegelikult inimesel **on vaja**, et ta käib tööl.

Mees: Ei no on vaja ikka, et jah, et sa nagu **ühiskonnas ikkagi mingit noh ...** Päris nii ei saa jah (et oled koduperenaine).

Intervjueeriija: Kas see, kui sa kasvatad kodus lapsi, kas see ei ole sama oluline? Sa oled ka ühiskonnale kasulik. Või ei ole see nii?

Mees: **See nagu ei... tahaks ikka rohkem ja kasulikum olla.** Noh ei saa ju nii ka päris vaadata, et noh, nüüd ma kasvatan siin lapsi, et muud ma ei peagi tegema või.

Mees 2: Aga ma ei ole muidugi sellega nõus, et noh, et ma olen **töötu** või mingisugune **sotsiaalselt mingisugune jama**, eksole. Seda ma nagu ei taha. /.../

Naine: Jah, see jäi nagu kõrva kriipima, just see, et ma ei taha olla **töötu või mingi jama**, eksole. Ma lisasin sinna mõttes sulgudes „nagu mina siin“.

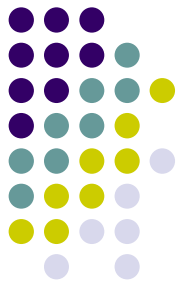
NB! Kodu ja ühiskonna käsitlemine paralleelmaailmadena

4. Põhjus - Enda realiseerimine

4.1 Oma potentsiaali kasutamine - kohustus iseenda ees

Rutiinsena tajutud laste- ja kodukeskset argipäeva vastandati

väljakutseid ja pidevat arengut kindlustava tööeluga

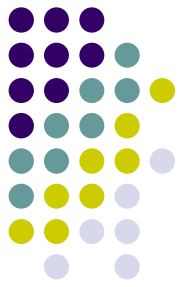
Naine: Kui peakski nagu päriselt kodune olema, et kui mina peaks nagu täiesti loobuma mingisugusel põhjusel oma sellest kutsetööst, noh siis oleks ikka **väga jama**. Minu enda jaoks oleks **jama**.

Intervjueeriija: Majanduslikult või...

Naine: Ei, ma arvan, et, ma arvan, et mul hakkaks **endal oleks raske**. Ma arvan, et ikka peab olema naisel ka võimalik **ennast realiseerida** nagu kusagil mujal, et noh, sa võid mingi perioodi pühenduda ainult perele ja lastele, aga ma arvan, et selliseid inimesi on väga vähe, kes noh nii-öelda väga pikas perspektiivis ainult sellega **rahuldavad**, et. Et tahaks nagu ikka **midagi muud** ka teha või olla.

4.2 Käe hoidmine suurte arengute pulsil

Töö kui võimalus osaleda suurte protsesside juhtimises

Naine: Lõpuks need titeteemad lihtsalt nagu **ammendasid**. /.../
Mitte, et ma kogu aeg jubedalt tahaks majandusest rääkida või ma ei tea mida arutada, aga ma tunnen sellest **puudust**. Ma tundsin sellest **puudust**, mille kallal ma olin töötanud ministeeriumis. Et ma saaks nagu sellest rääkida kellegagi. Või et **mis juhtumas on** parajasti või tõesti, **mis seadusandluses muutub** või noh, mul ei olnud nagu seda võimalust. Ja noh, ma kasutasin muidugi seda, et ma käisin oma kolleegidega rääkimas ja niimoodi, aga mind nagu ei võetud ikkagi tõsiselt, sellepärast, et ma olin kuskilt, ma olin ära (lapsepuhkusel) ja ma ei olnud enam nende **protsesside sees** ja ma hakkasin sellest **puudust tundma**.

4.3 Hobid ja missioon

Tööelu kui mugav ja ühiskondlikult tunnustatud kontekst oma isiklike hobide ja missioonide rahuldamiseks

Naine 1: Kui ma nüüd saaks hakata neid **oma ideid ka rohkem rakendama**, just sotsioloogilisi asju pildistama oleks töö ainult **üks suur rõõm**. Aga jah, üleüldiselt ma **väga naudin tööd**. ... Ma **tohutult naudin seda** ja mulle **väga meeldib**. See on nagu **minu kirg** see eriala. (16-Sandra, 29a, Viljandi mk, osaajaga töö, spetsialist-kunst, mehest väiksem sissetulek, laps 1,10a).

Naine 2: Kui su töö on sinu **hobi**, et siis sa võid seda ju teha kogu aeg. See annabki sulle **jõudu** mingis mõttes.

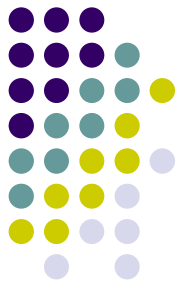
Ametialase identiteedi oluline positsioon naise minakäsitluses

Naine: Lapse saamine on üldse, no minu jaoks nagu mõnes mõttes nagu see tähendas seda **minu surma** või et kõik see, mille läbi sa ennast nagu varem **defineerisid**, et kõik tööd ja sõbrad ja ikkagi töö ja eneseharimine jne., kõik see nagu **jäi kõrvale**, sest et nagu puudus aeg ja jaks jne.

5. Põhjus - töö nõudlik kutse

5.1 Hirm langeda välja konkurentsist tööst (pikaajaliselt)

eemaldudes

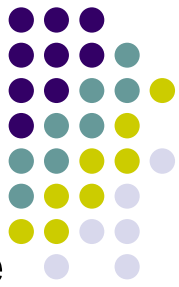
Naine 1: Tegelikult noh **ei saa**, see 3 aastat ei saa kindlasti kodus olla, aga näiteks praegu on 14 kuud see vanemahüvitise aeg, et kui isegi see 14 kuud noh üldse mitte midagi teha, et siis peab olema **väga hea nagu tulemus ennem** seda ja siis sa pead pärast, nii kui sa selle väikse lapse kõrvalt tööle lähed, et siis noh nagu **paned kohe täiega ja topelt**, et siis seda järgi teha, et see on ka väga keeruline.

,Kapitalistliku töönarkomania' norm töö

Naine 2: Kui sa ei tee midagi, siis sa ei saa mitte midagi. Need asjad on omavahel seotud. Et see on nagu selles mõttes väga nagu tüüpiline selline **kapitalism**, mis nagu selles valdkonnas töötab. Et akadeemiline sfäär ei ole sugugi puutumata sellest **kapitalistlikust nagu töönarkomaaniast**.

5.2 Asendamatus töö juures

„Hoolitsemise ülekoormus“

Naine: Ei no eks nad (töökaaslased) jälle nagu mulle ikka käisid ja rääkisid kogu aeg, kuidas neil on ikka raske ja paha onju. No me oleme kõik omavahel **lähedalt nagu sõbrad**, et ma ju suhtlen nende inimestega ikka edasi või noh ega ma kontakti ei kaotanud oma töökohaga vahepealsel ajal. Ja siis ikka küsivad, millal sa siis tuled. Siis annad... hakkad noh, alguses ütled et ei, ma ei anna mingeid lubadusi. Siis hakkad ütleva, noh võib-olla siis, siis vaatan võib-olla siis. Siis nad hakkavad su käest konkreetsemalt küsima, noh laps näed hakkab juba kaheseks saama, kas sa ikka veel ei mõtle tulla.

Intervjueerija: Oskad sa seda paremini defineerida. Et see ei ole majanduslik vajadus, vaid see on mingi töökoha või sõprussuhete surve või mis see on see peamine argument?

Naine: See on pigem see, et noh, sa nagu, ma arvan, et ma tunnen, et **ma kuulun sinna** ja siis ma ei taha nagu neid ka nagu **alt vedada** või või noh. Teised inimesed on ennast nagu nii-öelda kokku võtnud ja mind asendanud, aga seda ei saa ka nagu **lõpmatult ära kasutada**. Et kui ma...

Mida toonitada

- **Ühiskondlike väärtuste tajumine individualistlikena** (isiklike vabaduste ja võimaluste väärtustamine kõrgemini perest)
- **Kodu ja ühiskonna käsitlemine paralleelmaailmadena** (Pere ja laste käsitlemine 'isikliku projektina', millel pole väärtust riigi või ühiskonna silmis.)
- **Koduperenaise / koduperemehe madal sotsiaalne staatus**
- **Töötamise soovi koosnemine mitmest komponendist**